

**Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav řeckých a latinských studií
Klasická filologie**

**Université PSL
École Pratique des Hautes Études
École doctorale n° 472
Spécialité : Études latines**

Autoreferát (teze) disertační práce

Mgr. Eva Popelková

**Senekovy tragédie
a jejich recepcce v latinském školském jezuitském dramatu
české provincie v 17. a 18. století (1623–1773)**

**Les tragédies de Sénèque et leur réception dans le théâtre jésuite
scolaire de la province tchèue aux XVIIe et XVIIIe siècles
(1623–1773)**

**Seneca's Tragedies and their Reception in the Jesuit School Theatre of the
Bohemian Province in the 17th and 18th Centuries (1623–1773)**

**Vedoucí práce Mgr. Martin Bažil, Ph.D.
Virginie Leroux, directeur d'études**

2019

Předkládaná disertační práce zkoumá kulturní fenomén přítomný takřka v celé barokní Evropě, který ovšem pro české prostředí dosud nebyl zpracován: recepci Senekových tragédií ve školském jezuitském dramatu. Výzkum je založen na srovnání textů Senekových tragédií a jezuitských školských her. Studii samotné předchází přehled bádání o senekovské recepci v raně novověké Evropě, úvod do problematiky jezuitského divadla a představení zkoumaného korpusu.

Práce se následně zaměřuje na tři aspekty: popis fungování a zobrazení vášní, které jsou v Senekových dramatech základní hybnou silou dramatické zápletky; pedagogický aspekt spojený s postavou tyрана, se zvláštním přihlídnutím k ženským postavám; a obraz antických bohů. Analýza ukázala, že je Senekův vliv patrný ve všech hrách zkoumaného korpusu: v tištěných hrách Karla Kolčavy; v hrách Arnolda Engela, které byly inscenovány a o jejichž vydání tiskem zároveň autor usiloval; i v hrách spojených s emblematickou postavou českého baroka, svatým Janem Nepomuckým, které neměly jiné ambice než školní představení. Míra a podoby senekovské imitace jsou nicméně různé.

Ze zkoumání textů vyplývá, že fenoménem zobrazení vášní se nejvíce zabývá Kolčava. Jeho koncepce, kterou představuje ve svých dopisech, je jednoznačně senekovská. Stejně je tomu i v jeho hrách. Vášně se projevují viditelně a je těžké je skrýt. Je s nimi – stejně u Seneky jako u zkoumaných jezuitských autorů – často spojené lexikum týkající se ohně a žáru, podobně jako tělesného nitra, např. srdce. I ostatní autoři ovšem používají podobné obrazy k vykreslení ošklivosti hněvu: zkřivený obličej, červeň v tvářích nebo naopak bledost, prudké pohyby, sténání.

Také obrazy zuřících zvířat, které Seneca často spojuje s hněvem nacházejí u jezuitských autorů své místo. Kolčava dokonce tuto metaforu dovádí dál než jeho římský vzor, když používá sloveso „*spumare*“ přímo pro zuřící lidské postavy, zatímco Seneca ho užíval výhradně u zvířat nebo přírodních jevů. Engel si pak od něj vypůjčuje pasáž popisující zuřícího lva z *Thyesa*, aby její pomocí formuloval vlastní varování před hněvem a opilostí. Přidává k ní tak prvek, který nebyl v hypotextu, ale je zcela v souladu s pojetím jeho vzoru.

V popisech projevů vášní se u všech autorů objevuje stejný rétorický prostředek, asyndetické výčty, které se podílejí na vyjádření hrůzy vyvolané

zuřivostí. Stejně tak ve všech částech korpusu postavy vyslovují stížnosti na osud. Naopak bolestné monology, kterými otevírá své tragédie Seneca, nejsou rozšířené, nicméně nacházejí svůj protějšek v Kolčavově hře *Maria Imperatrix* a ve Winklerově hře *Divus Joannes Martyr*.

Za zdroj hněvu je u jezuitských dramatiků stejně jako u Seneky považována bolest. V Kolčavově *Marii Imperatrix* je tento původ vyjádřen dokonce explicitně. Nicméně ztotožnění s touto bolestí muselo být pro křesťanské publikum těžší, než tomu bylo ve starém Římě v případě Senekových hrdinů. Jejich pocit musel být Římanům obecně srozumitelný, byť reakce působila nepřiměřeně. V jezuitských hrách se naopak hněv zuřících postav často zdá neoprávněný. Jasný příklad představuje postava krále Václava ve Winklerově hře. Zejména pokud je bolest milostného původu, přechází vášně z extrému do extrému, od lásky k nenávisti a zpět, jak to ukazuje například dlouhý monolog císařovny Marie v Kolčavově hře.

Zuřící postavy mají zpravidla po svém boku jinou postavu, která se je snaží přivést k rozumu. U Seneky jsou to především chůvy, u jezuitů dvořané. V obou případech jsou jejich vzájemné dialogy nejčastěji stichomytické. Snaha o zmírnění vášní bývá zpravidla marná. A pokud se už podaří rozhněvané postavy uklidnit, snaží se tyto obvykle hněv znovu rozdmýchat: oslovují svou duši, kladou jí otázky a dávají rozkazy. Tyto dva mechanismy stejně jako dramatické prostředky k jejich inscenaci jezuitští autoři se Senekou sdílejí.

V jezuitském divadle jsou naopak nezbytně nemožné pokusy o obnovení hněvu, ať už svého nebo znepráteleného boha, jejichž cílem je vlastní smrt. Budoucí světci navíc vítají utrpení, která jim umožňují prokázat oddanost Bohu.

Všechny postavy ovšem netouží po opětovném rozdmýchání hněvu, některé si naopak stěžují, že někdo jiný prohlubuje jejich bolest. Tato situace není sice příliš častá, ale najdeme ji v Senekově *Agamemnonovi* a Engelově *Kateřině*.

Zbývá porovnat důsledky vášní. Stoická nauka se ohledně škodlivost vášní shoduje s křesťanskou. Nicméně zatímco u Seneky jsou důsledky vždy katastrofální, u jezuitských autorů je situace poněkud složitější, a to zejména v hrách věnovaných svatým. Na první pohled sice vrahové dosáhnou svých bezbožných cílů, zároveň tím ovšem pomohou hrdinům získat věčný život po božím boku. Jedná se tedy vlastně o šťastný konec, jelikož z křesťanského pohledu

svatí přemohli překážky úspěšně. Rozdíl mezi hodnotovými systémy má za následek, že hrdinové triumfují nad svými mučiteli, i když se jim podařilo je zabít.

Školské jezuitské divadlo má jednoznačně výchovný rozměr: je třeba připravit budoucí elity na vládu. Tento cíl sdílejí jezuité s Neronovým vychovatelem Senekou. V mnou zvolené perspektivě není podstatné, zda římský dramatik považoval své tragédie také za exempla ilustrující jeho filozofii, ale to, že jezuité své příklady, a to zejména ty negativní, tvoří podle jeho vzoru. Jejich cílem není kritizovat konkrétního panovníka, ale formovat žáky. Obraz tyрана v dramatech umožňuje zdůraznit špatné vlastnosti panovníka a v širším slova smyslu osoby podílející se na vládě. Zároveň také coby protipříklad umožňuje definovat ideál vládců.

Postava tyрана u jezuitských autorů přebírá charakteristiky známé už z antiky, které Seneca použil pro své postavy: dvojí strach, tedy ten, který vyvolává u ostatních, stejně jako ten, který pociťuje sám; vášně, kterým podléhá, především hněv, který navíc dokáže nepřírozeně skrývat. U Kolčavy pak nachází odezvu Senekova myšlenka, že se tyran nesmí bát nenávisti svých poddaných, chce-li si zachovat svou moc. Zcela ovšem chybí motiv vraždy dětí, snad proto, že nebyl vhodný pro výchovu mladých chlapců a jeho přílišná krutost nepřinášela pro budoucí příslušníky elity nic užitečného.

Střet špatného panovníka s ostatními postavami je pro žáky poučný jako vzor komunikační situace. Umožňuje totiž nejen lépe ukázat charakteristiky tyрана, ale také dát příklad konfliktní situace, a tím studenty zasvětit do života ve společnosti a mezilidské interakce. Stichomytické pasáže typické pro Seneku, které jezuité napodobují, jsou vhodným rétorickým prostředkem pro stavbu argumentace ve formě krátkých *sententií*. Ty slouží k formulaci rad a pokynů, které chce autor vštípit žákům.

Střet je často doprovázen motivem mlčení, kdy postava stojící proti tyranovi odmítá vyzradit tajemství. Tento jev se opakuje u Seneky (příklady z *Trójaneck* a *Oidipa*) a samozřejmě v nepomucenské legendě. Nachází se tedy také v části korpusu, která je tomuto svatému věnovaná. Tyran se snaží přesvědčit odporující postavu jak výhrůžkami, tak sliby, ale jeho snaha zůstává marná. Objevujeme nicméně jednu odlišnost. Zatímco v Senekových *Trójankách* se Odysseovi podaří

tajemství od Andromachy vylákat pomocí lsti, Jan Nepomucký zachovává své tajemství i za cenu smrti. V sázce je totiž mnohem víc, zradit posvátné tajemství zpovědi pro něj nepřipadá v úvahu.

Určitou zvláštnost představuje v jezuitském prostředí střet tyrana s ženskou postavou. V počátcích fungování řádu byly totiž ženské postavy oficiálními dokumenty na školní scéně zakazovány. Praxe nicméně zvítězila a ženské postavy se tak objevují ve všech třech částech zkoumaného korpusu. A nenacházejí se tam pouze ctnostné ženy jako Engelova Kateřina, Winklerova královna Johanna nebo Kolčavova Ismerie. Nalezneme i zcela protichůdné příklady žen zmítaných vášněmi, jakou je například právě císařovna Marie z Kolčavovy hry nesoucí její jméno. Obraz ženské povahy, který vykresluje Kolčava, není zrovna lichotivý. Ženy jsou podle některých pasáží přirozeně emotivní, nestálé a lstivé. Toto konstatování sice není příjemné, ale nachází určité předobrazy v některých místech Senekových tragédií. Vášním podléhající ženy, které způsobí katastrofu, jsou pro něj typické, a příklady ženské lstivosti se u něj naleznou také. Konkrétně jsou zmíněné například ve scéně z *Agamemnona*, kde se Klytaimnestra snaží povzbudit sama sebe ke zločinu.

Posledním studovaným jevem je přítomnost antických bohů. V Senekových tragédiích nehrají zdaleka tak výraznou roli jako u jeho řeckých předchůdců. Jsou mnohem méně přítomní a projevují se především prostřednictvím lidských postav, které o nich mluví. Jezuitští autoři je také zapojují do svých her. Oslovení bohů jsou u Seneky četná a jezuité je mnohdy přebírají, s oblibou zejména používají například variace na proslulý verš č. 205 ze Zuřícího Herkula. Nicméně i když jsou formulace u jezuitů podobné jako u Seneky, oslovení ve skutečnosti nemíří k antickým bohům, ale ke křesťanskému Bohu, který je nahrazuje. Dalším rozdílem je, že zatímco Senekovi bohové si lidí příliš nevšímají a na oslovení nereagují, postavám v hrách jezuitských autorů se dostává nebeské podpory. Názorným příkladem je Engelova *Kateřina*, kde postava jménem Jesulus (Ježíš jako dítě z kateřinské legendy) přímo vstupuje do dialogu i do děje: povzbuzuje Kateřinu a nakonec jí svým zásahem pomáhá od mučení.

Co se týče přímé přítomnosti bohů na scéně, u Seneky nalézáme pouze Juno v prologu Zuřícího Herkula, u jezuitů je ale situace různá. Ve zkoumaných hrách

nepomucenského korpusu se postavy ztělesňující antické bohy nevyskytují. U Kolčavy jich není mnoho, a pokud vystupují na scéně, jsou odděleny od lidských postav. Poněkud překvapivě je to Engel, kdo bohy na scénu uvádí nejčastěji, a to dvěma způsoby: jednak jako ztělesnění charakteristik, které jsou jim připisovány (Pallas jako symbol moudrosti), jednak jako hybatele děje, kdy je nechává výrazně interagovat s lidskými postavami. V *Kateřině* jsou postavy (lehce karikovaných) bohů nezbytné pro výstavbu dramatické zápletky, která na vyšší rovině spočívá na konfliktu mezi nimi a Ježíšem.

Inspirace na tematické úrovni je poměrně vzácná v celém korpusu, nelze si ovšem nepovšimnout Kolčavovy hry *Maria Imperatrix*, jejíž hrdinka by mohla být označena jako „křesťanská Faidra“. S výjimkou tohoto příkladu ovšem jezuité přebírají spíše jednotlivá témata než celou zápletku. Látku, kterou převedou do dramatického zpracování, si podobně jako Seneca většinou nevymýšlejí sami, ale hledají inspiraci především v legendách svatých a v dějinách (po způsobu pseudosenekovské Octavie). U Seneky je zápleтка tragického děje ve velké míře daná mýtem. Legendy, které lze vnímat jako křesťanské protějšky k antickým mýtům, představují zvláštní případ. Autor v nich sice jistě může posunout svou pozornost nebo zdůraznit některé epizody, aby přizpůsobil příběh svým účelům, ale hlavní dějová linie je jasně definovaná. Nejvíce volnosti tedy zbývá v chorech, kde se může od zápletky vzdálit.

Engel při zpracování legendy používá podobný způsob, jaký používá Seneca ve svých tragédiích. Ať už se jedná o Kateřinu nebo Františka Xaverského, hlavní nárys příběhu je předem daný legendou, ovšem Engel k nim doplňuje další epizody. Engel narozdíl od Seneky tomuto typu scén dopřává větší prostor a alegorické nebo božské postavy nenechává vystupovat pouze v chorech, ale také v samotných dějstvích, kde se zapojují do děje.

Princip hlavní dějové linie, kterou doprovázejí nebo ilustrují chory zahrnující alegorické nebo božské postavy, je patrný také u Kolčavy, i když ten se věnuje spíše historickým tématům než legendám. Naopak hry nepomucenského korpusu se zdají být tomuto přístupu vzdálené, přestože pracují s legendistickým námětem. Některé z nich nemají chory, které by jim umožnily uplatnit alegorické scény (například ve hře *Divus Joannes Martyr*). Jiné se legendou inspiroují jen velmi

volně a zapojují epizody zcela nové (*Divus Joannes Nepomucenus*). A některé celý děj umísťují do alegorické roviny, která jim neumožňuje rozlišit dvě narativní roviny (tak je tomu v některých z her, které jsou známy pouze ze synopsí).

Podívejme se ještě obecněji na způsob, jakým jezuitští autoři k Senekovi a jeho imitaci přistupují. Kolčava respektuje svůj vzor méně explicitně než jiní, ale i tak poměrně výrazně. Pozorujeme u něj volbu postav i přebírání rétorických prostředků, které mohou být v některých případech tak zdůrazněné, že to jde na úkor původní elegance. Je možné, že jejich repetitivnost souvisí se vzorovostí, protože chtěl zdůraznit dané prostředky v četných variacích. Ať už byla jeho motivace jakákoli, výsledkem je až překvapivá délka některých her, která prakticky vylučuje možnost inscenace v podmínkách běžné školské produkce.

Engel se svému vzoru přibližuje zcela záměrně textovými výpůjčkami a nezpochybnitelnými odkazy. Tvorbu chápe jako rétorický úkol, pro jehož splnění si zvolil imitaci Seneky. Některé senekovsky silně zabarvené pasáže z jeho děl, inspirované především *Medeou*, se takřka podobají centonům. A Engel svůj zdroj inspirace rozhodně neskrývá, naopak, dává ho najevo s hrdostí a ambicemi, které mu zřejmě byly vlastní. Je jasné, že Seneku považoval za prestižní vzor hodný imitace, v níž zřejmě zároveň spatřoval prostředek k dosažení vlastního úspěchu. Senekovou autoritou se navíc zaštiťoval proti kritikům. Tón předmluvy jeho rukopisu určeného řádovým cenzorům je jednoznačně apologetický: buď se hájí vůči kritice, která mu už byla adresována, nebo se jí s odvoláním na nezpochybnitelnou dramatickou autoritu snaží předejít.

V běžné produkci, kterou v této práci zastupují zejména hry z nepomucenského korpusu, situace zdaleka není jednoznačná: u některých autorů je senekovská inspirace patrnější než u jiných. Ve hře *Divus Joannes Martyr* Winkler používá senekovské obrazy pro zobrazení hněvu, stejně jako postavu tyрана. Naopak Rirenschopffův *Divus Joannes Nepomucenus* zdaleka takové známky senekovské přítomnosti nevykazuje. Objeví se tam příklady zobrazení vášní a senekovské oslovení Boha, populární u jezuitů, ale použitá technika má daleko do Engelovy intertextuální práce.

Viděli jsme, že studovaný korpus není homogenní. Autoři netvořili ve stejné době, nepracovali ve stejných podmínkách ani se stejnými cíli. Je třeba vzít v úvahu jejich stylistické zvláštnosti, stejně jako různou míru ambicí. Do hry vstupuje také otázka vývoje v průběhu času. Engelova doba jistě nebyla stejná jako období kanonizace Jana Nepomuckého. Aby bylo možné vyvodit obecnější závěry, bylo by tedy třeba porovnat větší množství her z každého období. Korpus nicméně umožňuje rozlišit, že autoři běžné produkce, kteří zřejmě neměli výraznější umělecké ambice, jako byl Winkler nebo Rirenschopff, se Senekou inspirovali v menší míře než ambicióznější dramatikové jako Engel a Kolčava, kteří se sami chtěli stát vzory.

Závěrem lze tedy říci, že každý autor pracuje se senekovským modelem po svém způsobu. Mají nicméně společný – nikterak překvapivý – prvek, jímž je náboženský rozměr vedoucí k proměně pohanského modelu v zájmu křesťanských cílů. Ze zkoumaných autorů nejvýrazněji tento postup aplikuje a inspiraci u Seneky jednoznačně nejvíce čerpá Arnold Engel. Jeho senekovské variace rozhodně stojí za povšimnutí a zaslouží si, aby bylo vyplněno jeho dávné přání a jeho tragédie byly vydány tiskem.

Klíčová slova

Seneca, recepce, jezuitské divadlo, školské divadlo, neolatinská literatura, česká provincie, 17. století, 18. století

BIBLIOGRAFIE

Primární zdroje (rukopisy, tisky, edice a překlady)¹

- ARISTOTE, *Éthique à Nicomaque*, traduit par J. Tricot, Les échos du Maquis, 2014. Disponible en ligne : <https://philosophie.cegeptr.qc.ca/wp-content/documents/Éthique-à-Nicomaque.pdf>.
- BACKER, Augustin de, *Bibliothèque des écrivains de la Compagnie de Jésus*, Liège, Impr. de L. Grandmont-Donders 1853–1861. (A. de Backer, *Bibliothèque*.)
- BACKER, Augustin de, SOMMERVOGEL, Carlos, *Bibliothèque des écrivains de la compagnie de Jésus*, Liège – Paris, 1869–1876. (A. de Backer, C. Sommervogel, *Bibliothèque*.)
- BINSFELD, Peter, *Tractatus de confessionibus maleficorum et sagarum*, Coloniae Agrippinae, 1623.
- BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina, BOČKOVÁ, Alena, JACKOVÁ, Magdaléna et al. (éd.), *Sv. Jan Nepomucký na jezuitských školních scénách [Saint Jean Nepomucène sur les tréteaux des écoles jésuites]*, Praha, Academia, 2016.
- DELRIÓ, Martin Antonio, *Syntagmatis Tragoediae Latinae*, Antverpiae, Ex officina Platiniana, 1593.
- ENGEL, Arnoldus, *Tragoediae sive Dramatum Pars I.*, SK DE IV 13.
- ENGEL, Arnoldus, *Tragoediae, Pragae*, NK XI E 8.
- ENGEL, Arnoldus, *Franciscus Xaverius*, en annexe de l'imprimé *Indago Monocerotis ab Humana Natura Deitatis Sagacissima Venatrice : Per Quinque Sensuum Desideria Amanter adornata : demum Sub Auspiciis Mariae Lunae Dianae Castissimae Gratia Plenae ab Archithireuta Gabriele in opem evocata feliciter terminata, Authore P. Arnoldo Angelo Soc. Jesu*, Pragae, Collegium SJ ad S. Clementem, [1657], SK BT IV 95.
- JOUVANCY, Joseph de, *Christianis litterarum magistris de ratione discendi et docendi*, Paris, 1692.
- JOUVANCY, Joseph de, *De la manière d'apprendre et d'enseigner (De ratione discendi et docendi)*, traduit par Henri Ferté, Paris, Hachette, 1892.
- JOUVANCY, Joseph de, *Magistris Scholarum inferiorum S. J. de ratione discendi et docendi ex decreto Congregationis Generalis. XIV.*, Florence, 1703.
- KOLCZAWA, Carolus, *Epistolae familiares in usum Praecipue scholasticae juventutis conscriptae a Carolo Kolczawa Societatis Jesu*. Pragae, Collegium SJ ad S. Clementem, 1709. (C. Kolczawa, *Epistolae familiares*.)
- KOLCZAWA, Carolus, *Exercitationes dramaticae Caroli Kolczawa Societatis Jesu, Pars I-VI*. Pragae, Collegium SJ ad S. Clementem, 1703, 1704, 1705, 1713, 1715, 1716.
- LANG, Franciscus, *Dissertatio de actione scenica*, Monachii, 1727.
- LANG, Franciscus, *Epistolae Familiares ad Amicos*, Monachii, 1723.
- MASENIUS, Jacob, *Palaestra eloquentiae ligatae*, Coloniae, 1654. (J. Masenius, *Palaestra eloquentiae ligatae*.)
- MINTURNO, Antonio Sebastiano, *De Poeta, ad Hectorem Pignatellum, Vibonensium ducem, libri VI*, Venetiis, 1559.
- NEUMAYR, Franciscus, *Idea Poeseos, sive methodica institutio de praeceptis, praxi et usus artis ad Ingeniorum Culturam, animorum Oblectationem ac Morum Doctrinam accommodata*, editio princeps Ingolstadii, 1751.
- PELZEL, Franz Martin, *Boehmische, Maehrische und Schlesische Gelehrte und Schriftsteller aus dem Orden der Jesuiten von Anfang der Gesellschaft bis auf Gegenwaertige Zeit*, Prag, Verlag des Verfassers, 1786. (F. M. Pelzel, *Boehmische, Maehrische und Schlesische Gelehrte und Schriftsteller*.)
- PONTANUS, Jacobus, *Poeticarum institutionum libri tres*, Ingolstadii, 1594. (J. Pontanus, *Poeticarum institutionum libri tres*.)
- Ratio studiorum. Plan raisonné et institution des études dans la Compagnie de Jésus*. Édition bilingue latin-français, présentée par Adrien Demoustier et Dominique Julia, traduit par Léone Albrieux et Dolorès Pralon-Julia, annotée et commentée par Marie-Madeleine Compère, Paris, Belin, 1997. (*Ratio studiorum*.)
- SÉNÈQUE, *Dialogues. Tome I. De la colère*, texte établi et traduit par Abel Bourguery, Paris, Les Belles Lettres, 1971.
- SÉNÈQUE, *Dialogues. Tome IV. De la providence, De la constance du sage, De la tranquillité de l'âme, De l'oisiveté*, texte établi et traduit par René Waltz, Paris, Les Belles Lettres, 1965.
- SÉNÈQUE, *Tragédies. Tome I-III*, texte établi et traduit par François-Régis Chaumartin, Paris, Les Belles Lettres, 2002, 2002, 2008. (Sénèque, *Tragédies* (Chaumartin).)

¹ V této části bibliografie jsou uvedeny pouze edice, z jejichž textů se v práci cituje. Pokud je odkazováno jen na úvodní studie, jsou zařazené v druhé části.

SÉNÈQUE, *Tragoediae*, texte établi et traduit par Otto Zwierlein, Oxford, Clarendon Press, 1986. (Sénèque, *Tragoediae* (Zwierlein).)

SOMMERVOGEL, Carlos, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, Bruxelles – Paris, 1890–1913. (C. Sommervogel, *Bibliothèque*.)

SPEVAK, Olga (éd.), *Bohuslai Balbini Verisimilia humaniorum disciplinarum. Bohuslav Balbín, Rukověť humanitních disciplín*, Praha, KLP, 2006. (O. Spevak (éd.), *Bohuslai Balbini Verisimilia*.)

Sekundární literatura

ACKERMANN, Emil, « De Senecae Hercule Oetaeo », *Philologus Supplementa* 10 (1907), p. 408–422.

ACKERMANN, Emil, « Der leidende Hercules des Seneca », *Rheinisches Museum* 1912, p. 425–471.

ADAM-MAILLET, Maryse et al., *Sénèque, « Médée »*, Paris, Ellipses : Analyses et réflexions, 1997. (M. Adam-Maillet et al., *Sénèque, « Médée »*.)

AHL, Frederick, « Seneca and Chaucer », dans G. W. M. Harrison, *Seneca in performance*, p. 151–171.

ALBERTI, Carine, « Fatalité et liberté dans l'univers tragique de Sénèque. Réinterprétation des mythes antiques : vers une tragédie plus humaine », *Le Philosophoire* 16 (2002/1), p. 179–194, consulté en ligne le 11 mars 2019, DOI : [10.3917/phoir.016.0179](https://doi.org/10.3917/phoir.016.0179). URL : <https://www.cairn.info/revue-le-philosophoire-2002-1-page-179.htm>.

ALBRECHT, Michael von, *Geschichte der römischen Literatur*, Bern – München, Saur Verlag, 1992.

ANGYAL, Endre, *Świat słowiańskiego baroku [Monde du baroque slave]*, de l'original *Die slawische Barockwelt* traduit par Jerzy Prokopiuk, Warszawa, Państwowy Instytut Wydawniczy, 1972. (E. Angyal, *Świat słowiańskiego baroku*.)

ARKINS, Brian, « Heavy Seneca. His Influence on Shakespeare's Tragedies », *Classics Ireland* 2 (1995), p. 1–16.

ARMISEN-MARCHETTI, Mireille, *Sapientiae facies. Étude sur les images de Sénèque*, Paris, Les Belles Lettres, 1989. (M. Armisen-Marchetti, *Sapientiae facies*.)

ASMUTH, Bernhard, « Die niederländische Literatur », dans E. Lefèvre, *Der Einfluss Senecas*, p. 235–275.

BARLOW, Claude W. (éd.), *Martini episcopi Bracaraensis Opera omnia*, New Haven, Yale University Press, 1950.

BARTSCH, Shadi, SCHIESSARO, Alessandro (éd.), *The Cambridge Companion to Seneca*, Cambridge, Cambridge University Press, 2015.

BATTISTELLA, Chiara, « La colère en scène. Quelques réflexions sur la *Médée* de Sénèque, entre dramaturgie et philosophie », *Latomus* 77 (2018), p. 59–73. (Ch. Battistella, « La colère en scène ».)

BAŽIL, Martin, « Drama v jezuitské škole jako literární dílo [Le drame à l'école jésuite en tant qu'œuvre littéraire] », dans P. Polehla, J. Hojda, *Náboženské divadlo v raném novověku*, p. 16–18. (M. Bažil, « Drama v jezuitské škole ».)

BERRÉCARD, Sandrine, « La figure de l'innocent persécuté dans le théâtre français des années 1630–1640 », dans J.-F. Chevalier, J.-P. Bordier, *Le Théâtre de l'Envie*, p. 273–285. (S. Berrégard, « La figure de l'innocent ».)

BIET, Christian (dir.), *Le théâtre français du XVIIe siècle : histoire, textes choisis, mises en scène*, Paris, Editions L'avant-scène théâtre, 2009.

BILLERBECK, Margarethe, *Senecas Tragödien, Sprachliche und stilistische Untersuchungen*, Leiden – New York, Brill, 1988.

BIRELEY, Robert, *Ferdinand II, The Counter-Reformation Emperor, 1578–1637*, New York, Cambridge University Press, 2014.

BIRELEY, Robert, « Les jésuites et la conduite de l'état baroque », dans L. Giard, *Les jésuites à l'âge baroque*, p. 229–242.

BIRELEY, Robert, *Religion and Politics in the Age of the Counterreformation: Emperor Ferdinand II, William Lamormaini, SJ, and the Formation of Imperial Policy*, Chapel Hill, University of North Carolina Press, 1981.

BIRELEY, Robert, *The Jesuits and the Thirty Years War*, Cambridge, Cambridge University Press, 2003.

BJAÏ, Denis, MENEGALDO, Silvère (éd.), *Figure du tyran antique au Moyen Âge et à la Renaissance*, Paris, Klincksieck, 2009. (D. Bjaï, S. Menegaldo, *Figure du tyran antique*.)

BLOEMENDAL, Jan et al. *Drama, Performance and Debate : Theatre and Public Opinion in the Early Modern Period*, Leiden, Brill, 2012. (J. Bloemendal et al., *Drama, Performance and Debate*.)

BLOEMENDAL, Jan, « Neo-Latin Drama in the Low Countries », dans J. Bloemendal, H. B. Norland, *Neo-Latin Drama*, p. 293–364. (J. Bloemendal, « Neo-Latin Drama in the Low Countries ».)

BLOEMENDAL, Jan, NORLAND, Howard B., *Neo-Latin Drama and Theatre in Early Modern Europe*, Leiden – Boston, Brill, 2013. (J. Bloemendal, H. B. Norland, *Neo-Latin Drama*.)

- BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina, « Approving of Prints of Jesuit Dramas as a Way to their Use as Model Texts », v tisku.
- BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina, « Das Bild des Herrschers auf der Jesuitenbühne », dans P. Cemus, *Bohemia Jesuitica*, p. 925–934.
- BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina, « Jezuitské školské divadlo v pražské klementinské koleji [Le théâtre scolaire jésuite au collège pragois du Clémentinum] », *Pražský sborník historický* 32 (2003), p. 105–168. (K. Bobková-Valentová, « Jezuitské školské divadlo v pražské klementinské koleji ».)
- BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina, « Nadání nerozhoduje [Le talent n'est pas décisif] », *Divadelní revue* 22/3 (2010), p. 29–37. (K. Bobková-Valentová, « Nadání nerozhoduje ».)
- BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina, « Svatováclavská legenda jako exemplum o vlivu výchovy [La légende de saint Wenceslas comme un exemple de l'influence de l'éducation] », dans J. Mikulec, M. Polívka, *Per saecula ad tempora nostra*, p. 607–615.
- BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina, BOČKOVÁ, Alena, JACKOVÁ Magdaléna et al. (éd.), *Sv. Jan Nepomucký na jezuitských školních scénách [Saint Jean Nepomucène sur les tréteaux des écoles jésuites]*, Praha, Academia, 2016. (K. Bobková-Valentová et al., *Sv. Jan Nepomucký na jezuitských školních scénách*.)
- BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina, JACKOVÁ, Magdaléna, « Saint Francis Xavier on Jesuit School Stages of the Bohemian Province », *Acta Universitatis Carolinae – Philologica* 2/2015 (*Graecolatina Pragensia* XXV), p. 135–156. (K. Bobková-Valentová, M. Jacková, « Saint Francis Xavier ».)
- BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina, JACKOVÁ, Magdaléna, « Úvod do kapitoly: Jesuitské divadlo v Čechách [L'introduction du chapitre : Le théâtre jésuite en Bohême] », dans P. Cemus, *Bohemia Jesuitica*, p. 895–908. (K. Bobková-Valentová, M. Jacková, « Úvod do kapitoly: Jesuitské divadlo v Čechách ».)
- BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina, *Každodenní život učitele a žáka jezuitského gymnázia [La vie quotidienne du maître et de l'élève d'un lycée jésuite]*, Praha, Karolinum, 2006. (K. Bobková-Valentová, *Každodenní život*.)
- BOČKOVÁ, Alena, « From sanctulus to sacer. Suggested typology of Jesuit school plays featuring St. John of Nepomuk in the Bohemian province », *Acta Universitatis Carolinae – Philologica* 2/2015 (*Graecolatina Pragensia* 25), p. 113–133.
- BOČKOVÁ, Alena, *Historia S. Joannis Nepomuceni. Zpráva historická o životě sv. Jana Nepomuckého aneb Podoby barokního překladu [Rapport historique sur la vie de saint Jean Népomucène ou les formes de la traduction baroque]*, Praha, Scriptorium, 2015, p. 54–55. (A. Bočková, *Historia S. Joannis Nepomuceni*.)
- BOEHM, Isabelle, FERRARY, Jean-Louis, FRANCHET D'ESPÈREY, Sylvie (éd.), *L'homme et ses passions. Actes du XVIIe Congrès international de l'Association Guillaume Budé organisé à Lyon du 26 au 29 août 2013*, Paris, Les Belles Lettres, 2016. (I. Boehm et al., *L'homme et ses passions*.)
- BOLDAN, Kamil, NEŠKUDLA, Bořek, VOIT, Petr, *Bohemia and Moravia I. The Reception of Antiquity in Bohemian Book Culture from the beginning of printing until 1547*, Turnhout, Brepols, 2014.
- BORIAUD, Jean-Yves (éd.), *Saül le Furieux, Jean de La Taille*, Paris, Ellipses, 1998. (J.-Y. Boriaud, *Saül le Furieux, Jean de La Taille*.)
- BOULÈGUE, Laurence, CASANOVA-ROBIN, Hélène, LÉVY, Carlos, « Introduction », dans L. Boulègue et al., *Le Tyran et sa postérité*, p. 7–30.
- BOULÈGUE, Laurence, CASANOVA-ROBIN, Hélène, LÉVY, Carlos (éd.), *Le Tyran et sa postérité dans la littérature latine de l'Antiquité à la Renaissance*, Paris, Classiques Garnier, 2013. (L. Boulègue et al., *Le Tyran et sa postérité*.)
- BOURDIER, Jean-Pierre, LASCOMBES, André (éd.), *Dieu et les dieux dans le théâtre de la Renaissance. Actes du XLVe Colloque International d'Études Humanistes 01-06 juillet 2002*, Brepols, 2006. (J.-P. Bourdier, A. Lascombes, *Dieu et les dieux dans le théâtre de la Renaissance*.)
- BOYLE, Antony James, *Seneca : Medea*, Oxford, Oxford University Press, 2014.
- BOYLE, Antony James, *Tragic Seneca: an essay in the theatrical tradition*, London, Routledge, 1997. (A. J. Boyle, *Tragic Seneca*.)
- BOYSSE, Ernest, *Le Théâtre des Jésuites*, Paris, Henri Vaton, 1880. (E. Boysse, *Le Théâtre des Jésuites*.)
- BRAUN, Harald E., *The Jesuits and the Thirty Years War*, Cambridge, Cambridge University Press, 2003.
- BRAUN, Harald E., *Jesuits as Counsellors in the Early Modern World*, Brill, 2017.
- BRAUN, Harald E., *Juan de Mariana and Early Modern Spanish Political Thought*, London – New York, Routledge, 2007.
- BRUGNOLI, Giorgio, « La tradizione manoscritta di Seneca tragico alla luce delle testimonianze medioevali », *Atti dell'Accademia Nazionale dei Lincei – Memorie, Classe di Scienze morali, storiche e filologiche*, ser. 8.8.4 (1957), p. 201–289.
- BRUGNOLI, Giorgio, « La tradizione delle Tragoediae di Seneca », *Giornale italiano di filologia* 52 (2000), p. 5–15.

- BULLOUGH, Geoffrey, « Sénèque, Greville et le jeune Shakespeare », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. 189–201.
- BUSCH, Wolfgang, « Tschechische und slovakische Literatur », dans E. Lefèvre, *Der Einfluss Senecas*, p. 470–475. (W. Busch, « Tschechische und slovakische Literatur ».)
- CAIGNY, Florence de, « Les *Octavie* de Brisset (1589) et de Regnault (1599) : une lecture contemporaine de la tyrannie antique ? », dans D. Bjaï, S. Menegaldo, *Figure du tyran antique*, p. 233–256. (F. de Caigny, « Les *Octavie* ».)
- CAIGNY, Florence de, *Sénèque le Tragique en France (XVIe–XVIIe siècles)*, Paris, Classiques Garnier, 2011. (F. de Caigny, *Sénèque le Tragique*.)
- CATELLANI, Nathalie, « Traces de Sénèque dans la *Médée* de George Buchanan », *Convegno sul Dialogo Drammatico*, Università di Trento (Italie), colloque organisé par Laurence Boulègue et Giorgio Ieranó en mai 2018, actes à venir aux PUPS.
- CEMUS, Petronilla (éd.), *Bohemia Jesuitica*, Praha, Karolinum, 2010. (P. Cemus, *Bohemia Jesuitica*.)
- ČERNÝ, František et al., *Dějiny českého divadla 1. Od počátků do sklonku osmnáctého století [L'Histoire du théâtre tchèque 1. Dès les débuts jusqu'à la fin du XVIIIe siècle]*, Praha, Academia, 1968.
- ČERNÝ, Václav, *Barokní divadlo v Evropě [Le théâtre baroque en Europe]*, Praha, Pistorius & Olšanská, 2009.
- ČERNÝ, Václav, « Le débat du baroque en Bohême (Essai sur le baroque littéraire en Bohême, extraits) », dans M.-E. Ducreux et al., *Baroque en Bohême*, p. 253–264.
- CHALINE, Olivier, *La bataille de la Montagne blanche (8 novembre 1620) : un mystique chez les guerriers*, Paris, Éd. Noesis, 2000.
- CHÂTELLIER, Louis, « Les jésuites et l'ordre social », dans L. Giard, *Les jésuites à l'âge baroque*, p. 143–154.
- CHAUMARTIN, François-Régis, « Hercule sur l'Oeta : Notice », dans Sénèque, *Tragédies* (Chaumartin), Tome III, texte établi et traduit par François-Régis Chaumartin, Paris, Les Belles Lettres, 2008, p. 3–14.
- CHAUMARTIN, François-Régis, « Introduction », dans Sénèque, *Tragédies* (Chaumartin), Tome I, p. VII–XVIII. (F.-R. Chaumartin, « Introduction ».)
- CHEVALIER, Jean-Frédéric, « Contextualizing Nicolas Caussin's *Tragoediae Sacrae* (1620) : Moral Issues in the Portrayal of Passions », dans J. Bloemendal et al., *Drama, Performance and Debate*, p. 253–268.
- CHEVALIER, Jean-Frédéric, « Dieux et divinités dans les tragédies latines (XIVe-XVe siècles) », dans J.-P. Bourdier, A. Lascombes, *Dieu et les dieux dans le théâtre de la Renaissance*, p. 335–352. (J.-F. Chevalier, « Dieux et divinités ».)
- CHEVALIER, Jean-Frédéric, « Epic, Lyricism and Tragedy : the dénouement of Carolus Kolczawa's *Anglia* (V, 30) », à paraître. (J.-F. Chevalier, « Epic, Lyricism and Tragedy ».)
- CHEVALIER, Jean-Frédéric, « George Buchanan and the Poetics of Borrowing in the Latin Translation of Euripides's *Medea* », dans P. Ford, R. P. H. Green, *George Buchanan, Poet and Dramatist*, p. 183–195.
- CHEVALIER, Jean-Frédéric, « *Hercule sur l'Oeta* de Sénèque : la structure de la fabula dans les manuscrits et dans les premières éditions », dans M.-N. Fouligny, M. Roig Miranda, *Sénèque dans l'Europe des XVIe et XVIIe siècles*, p. 25–41. (J.-F. Chevalier, « *Hercule sur l'Oeta* de Sénèque ».)
- CHEVALIER, Jean-Frédéric, « La violence dans le théâtre jésuite en France au début du XVIIe siècle : formes et enjeux d'une réécriture », *Littératures classiques* 73 (3/2010), p. 215–227.
- CHEVALIER, Jean-Frédéric, « Le spectacle de la cruauté ou l'influence du culte de Bacchus », dans J.-F. Chevalier, *Les mondes théâtraux autour de Guillaume Coquillart*, p. 153–172.
- CHEVALIER, Jean-Frédéric, *Les mondes théâtraux autour de Guillaume Coquillart (XVe siècle)*, Langres, D. Guéniot, 2005. (J.-F. Chevalier, *Les mondes théâtraux autour de Guillaume Coquillart*.)
- CHEVALIER, Jean-Frédéric, « Neo-Latin Theatre in Italy », dans J. Bloemendal, H. B. Norland, *Neo-Latin Drama*, p. 25–101. (J.-F. Chevalier, « Neo-Latin Theatre in Italy ».)
- CHEVALIER, Jean-Frédéric, « Nicolas Caussin héritier de Sénèque et de Boèce dans Theodoricus », dans J.-F. Chevalier, *Nicolas Caussin : rhétorique et spiritualité*, p. 79–102. (J.-F. Chevalier, « Nicolas Caussin héritier de Sénèque ».)
- CHEVALIER, Jean-Frédéric (éd.), *Nicolas Caussin : rhétorique et spiritualité à l'époque de Louis XIII ; actes du colloque de Troyes (16–17 septembre 2004)*, Münster, Lit, 2007. (J.-F. Chevalier, *Nicolas Caussin : rhétorique et spiritualité*.)
- CHEVALIER, Jean-Frédéric (éd.), *Trois Tragédies latines humanistes, Achilles d'Antonio Loschi, Progne de Gregorio Correr, Hiensal de Leonardo Dati*, Paris, Les Belles Lettres, 2010. (J.-F. Chevalier, *Trois tragédies latines humanistes*.)

- CHEVALIER, Jean-Frédéric, BORDIER, Jean-Pierre (éd.), *Le Théâtre de l'Envie (1315–1640), Actes du colloque international de Metz (5–7 octobre 2006)*, Metz, Université Paul Verlaine-Metz, 2010. (J.-F. Chevalier, J.-P. Bordier, *Le Théâtre de l'Envie*.)
- CHOMARAT, Jacques, « Jules-César Scaliger (1484–1558) », *Vita Latina* (1994), p. 2–8.
- CHROUST, Václav, BURŠÍKOVÁ, Zdeňka, VITÁK, Karel (éd.), *Dělám to k větší slávě boží a chvále vlasti. Bohuslav Balbín a jeho doba. Barokní jezuitské Klatovy 2014. Sborník příspěvků [Je le fais pour la plus grande gloire de Dieu. Bohuslav Balbín et son temps. Actes du colloque Klatovy jésuites baroques 2014]*, Klatovy, Město Klatovy, 2014. (V. Chroust et al., *Dělám to k větší slávě boží*.)
- CLAYTON, Jay, ROTHSTEIN, Eric, « Figures in the Corpus: Theories of Influence and Intertextuality », dans J. Clayton, E. Rothstein, *Influence and Intertextuality in Literary History*, p. 33–36.
- CLAYTON, Jay, ROTHSTEIN, Eric (éd.), *Influence and Intertextuality in Literary History*, Madison, University of Wisconsin Press, 1991. (J. Clayton, E. Rothstein, *Influence and Intertextuality in Literary History*.)
- COMPÈRE, Marie-Madeleine, CHERVEL, André, « Les humanités dans l'histoire de l'enseignement français », *Histoire de l'éducation* 74 (1997), *Les Humanités classiques*, p. 5–38.
- COMPÈRE, Marie-Madeleine, *Du collègue au lycée : 1500–1850, généalogie de l'enseignement secondaire français*, Paris, Gallimard, 1985.
- CONTE, Gian Biagio, *Latin Literature. A History*, translated by Joseph B. Solodow, revised by Don Fowler and Glen W. Most, Baltimore – London, The Johns Hopkins University Press, 1994. (G. B. Conte, *Latin Literature*.)
- ČORNEJOVÁ, Ivana, « Jezuitský řád v Čechách v době Balbínově [L'ordre des jésuites en Bohême à l'époque de Balbín] », dans M. Svatoš, *Bohuslav Balbín a kultura jeho doby v Čechách*, p. 23–32.
- ČORNEJOVÁ, Ivana, « Pobělohorská rekatolizace. Nátlak nebo chvályhodné úsilí? [La recatholicisation après la bataille de la Montagne blanche. Oppression ou un effort estimable ?] », *Dějiny a současnost* 4/2001, p. 2–6.
- ČORNEJOVÁ, Ivana, FECHTNEROVÁ, Anna, *Životopisný slovník pražské univerzity, Filozofická a teologická fakulta 1654–1773 [Dictionnaire biographique de l'université de Prague, Les facultés philosophique et théologique 1654–1774]*, Praha, Univerzita Karlova, 1986.
- ČORNEJOVÁ, Ivana, *Tovaryšstvo ježíšovo: jezuité v Čechách [La Compagnie de Jésus : les jésuites dans les pays tchèques]*, Praha, Hart, 2002. (I. Čornejová, *Tovaryšstvo ježíšovo*.)
- CTIBOR, Michal, « Pragmatic Functions of the Latin Vocative », dans C. Denizot, O. Spevak, *Pragmatic Approaches to Latin and Ancient Greek*, p. 45–62.
- CURTIUS, Ernst Robert, *La littérature européenne et le Moyen Âge latin*, traduit de l'allemand par Jean Bréjoux, Presses Universitaires de France, 1991. (E. R. Curtius, *La littérature européenne et le Moyen Âge*.)
- DAINVILLE, François de, *L'éducation des jésuites (XVIe–XVIIIe siècles)*, Paris, Editions de Minuit, 1978. (F. de Dainville, *L'éducation des jésuites*.)
- DAMSCHEIN, Gregor, HEIL, Andreas (éd.), *Brill's Companion to Seneca. Philosopher and Dramatist*, Leiden – Boston, Brill, 2014. (G. Damschen, A. Heil, *Brill's Companion to Seneca*.)
- DAVIS, P. J., « Seneca's *Thyestes* and the Political Tradition in Roman Tragedy », dans G. W. M. Harrison, *Brill's Companion to Roman Tragedy*, p. 151–167.
- DENIZOT, Camille, SPEVAK, Olga (éd.), *Pragmatic Approaches to Latin and Ancient Greek*, Amsterdam – Philadelphia, John Benjamins, 2017. (C. Denizot, O. Spevak, *Pragmatic Approaches to Latin and Ancient Greek*.)
- DODSON-ROBINSON, Eric (éd.), *Brill's Companion to the Reception of Senecan Tragedy*, Leiden – Boston, Brill, 2016. (E. Dodson-Robinson, *Brill's Companion to the Reception of Senecan Tragedy*.)
- DOLEJŠÍ, Kateřina, *'Naše zvědavé století se chce bavit novotou a nenadálou krásou'. Symboly ilustrované barokní tisky olomouckých jezuitů [Notre siècle curieux veut se distraire par la nouveauté et par la beauté inattendue'. Les imprimés baroques des jésuites d'Olomouc, illustrés par les symboles]*, thèse dactylographiée, Brno, Université Masaryk, 2014.
- DOLEŽALOVÁ, Lucie, DRAGOUN, Michal, EBERSONOVÁ, Adéla (éd.), *Ubi est finis huius libri deus scit: Středověká knihovna augustiniánských kanovníků v Roudnici nad Labem [Bibliothèque médiévale des chanoines augustiniens à Roudnice nad Labem]*, Praha, Scriptorium, 2015.
- DREANO, M., « Un commentaire de Sénèque par M.-A. Del Rio », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. 203–209.
- DROZD, Kurt Wolfgang, *Schul- und Ordenstheater am Collegium S. J. Klagenfurt, 1604–1773*, Klagenfurt, Verlag des Landesmuseums für Kärnten, 1965.
- DUCREUX, Marie-Elizabeth (éd.), *Dévotion et légitimation. Patronages sacrés dans l'Europe des Habsbourg*, Liège, Presses Universitaires de Liège, 2016. (M.-E. Ducreux, *Dévotion et légitimation*.)
- DUCREUX, Marie-Elizabeth, « Piété baroque et recatholicisation en Bohême au XVIIe siècle », dans M.-E. Ducreux et al., *Baroque en Bohême*, p. 75–107.

- DUCREUX, Marie-Elizabeth, GALMICHE, Xavier, PETRÁŠ, Martin, VLNAS, Vít (éd.), *Baroque en Bohême*, Villeneuve d'Ascq, Presses de l'Université Charles-de-Gaulle – Lille 3, 2009. (M.-E. Ducreux et al., *Baroque en Bohême*.)
- DUPONT, Florence, *Les monstres de Sénèque : pour une dramaturgie de la tragédie romaine*, Paris, Belin, 1995. (F. Dupont, *Les monstres de Sénèque*.)
- DVOŘÁKOVÁ, Jaroslava, *Výklad pojmů ira a furor v Senekově tragédii Hercules furens založený na stoické afektologii [Explication des termes ira et furor dans la tragédie Hercule furieux de Sénèque, basée sur l'affectologie stoïcienne]*, mémoire d'études dactylographié, Prague, Faculté des lettres, Université Charles, 2006.
- FAVEZ, Charles, « Le roi et le tyran chez Sénèque », *Latomus* 44 (1960), p. 346–349.
- FERRADOU, Carine, « Fortune et Providence dans la tragédie de Jean de La Taille *Saül le Furieux* », dans J.-Y. Boriaud, *Saül le Furieux, Jean de La Taille*, p. 89–108.
- FERRADOU, Carine, « *Jephté, tragédie tirée du latin de George Buchanan* : Florent Chrestien traducteur, poète et polémiste », *Études Epistémè*, 23, 2013, mis en ligne le 1er avril 2013, consulté le 19 octobre 2015. URL: <http://episteme.revues.org/265>
- FERRADOU, Carine, *Traduction et commentaire des deux tragédies sacrées latines de George Buchanan, Jephte et Baptiste*, thèse de doctorat préparée sous la direction d'Henri Lamarque, Lille, Atelier national de reproduction des thèses, 2001.
- FERRAND, Mathieu, « Humanist Neo-Latin Drama in France », dans J. Bloemendal, H. B. Norland, *Neo-Latin Drama*, p. 365–413. (M. Ferrand, « Humanist Neo-Latin Drama in France ».)
- FERRAND, Mathieu, *Le théâtre des collèges parisiens*, thèse dactylographiée, Paris, EPHE, 2013. (M. Ferrand, *Le théâtre des collèges parisiens*.)
- FERRAND Mathieu, ISTASSE, Nathaël, *Nouveaux regards sur les « Apollons de collège ». Figures du professeur humaniste en France dans la première moitié du XVIe siècle*, Genève, Droz, 2014. (M. Ferrand et N. Istasse, *Nouveaux regards sur les « Apollons de collège »*.)
- FILLION-LAHILLE, Janine, *Le De ira de Sénèque et la philosophie stoïcienne des passions*, Paris, Klincksieck, 1984. (J. Fillion-Lahille, *Le De ira de Sénèque*.)
- FISCHER, Susanna E., « Systematic Connections between Seneca's Philosophical Works and Tragedies », dans G. Damschen, A. Heil, *Brill's Companion to Seneca*, p. 745–768. (S. E. Fischer, « Systematic Connections between Seneca's Philosophical Works and Tragedies ».)
- FLAMARION, Edith, *Théâtre jésuite néo-latin et Antiquité. Sur le Brutus de Charles Porée (1708)*, Rome, Collection de l'Ecole française de Rome (301), 2002. (E. Flamarion, *Théâtre jésuite néo-latin*.)
- FLODR, Miroslav, *Die griechische und römische Literatur in tschechischen Bibliotheken im Mittelalter und der Renaissance*, Brno, Université J. E. Purkyně, 1966. (M. Flodr, *Die griechische und römische Literatur*.)
- FORD, Philip, GREEN, Robert P. H. (éd.), *George Buchanan, Poet and Dramatist*, Swansea, The Classical Press of Wales, 2009. (P. Ford, R. P. H. Green, *George Buchanan, Poet and Dramatist*.)
- FORST, Vladimír (éd.), *Lexikon české literatury : osobnosti, díla, instituce [Dictionnaire de la littérature tchèque : personnalités, œuvres, institutions]*, Praha, Academia, 1985–2008, tome 2, vol. 2, 1993.
- FÖRSTER, Josef, « A Czech Contribution to the Theme of Mauritius in Neo-Latin Drama », *Humanistica Lovaniensia* 65 (2016), p. 367–381.
- FÖRSTER, Josef, « K Rybově kritice Karla Kolčavy SJ a jeho znalostí teorie dramatu [Pour la critique adressée à Carolus Kolczawa SJ et à ses connaissances de la théorie dramatique par Ryba] », *Listy filologické* CXL 3–4 (2017), p. 429–447. (J. Förster, « K Rybově kritice Karla Kolčavy ».)
- FOULIGNY, Mary-Nelly, ROIG MIRANDA, Marie (éd.), *Sénèque dans l'Europe des XVIe et XVIIe siècles : transmissions et ruptures*, Nancy, Groupe XVIe et XVIIe siècles en Europe, Université de Lorraine, 2016. (M.-N. Fouligny, M. Roig Miranda, *Sénèque dans l'Europe des XVIe et XVIIe siècles*.)
- FRANCESCHINI, Ezio, *Studi e note di filologia medioevale*, Milano, Vita e Pensiero, 1938.
- FUMAROLI, Marc, *L'Age de l'éloquence. Rhétorique et res literaria de la Renaissance au seuil de l'époque moderne*, Genève, Droz, 1980.
- GALAND-HALLYN, Perrine, HALLYN, Fernand (éd.), *Poétiques de la Renaissance : le modèle italien, le monde franco-bourguignon et leur héritage en France au XVIe siècle*, Genève, Droz, 2001.
- GARELLI, Marie-Hélène, « Conclusions », *Pallas* 95 (2014), p. 193–198.
- GARELLI-FRANÇOIS, Marie-Hélène, « Quelques clefs sénéquiennes pour l'interprétation de *Saül le furieux* », dans J.-Y. Boriaud, *Saül le Furieux, Jean de La Taille*, p. 9–32.
- GENETTE, Gérard, *Palimpsestes. La littérature au second degré*, Paris, Éditions du Seuil.
- GHELLINCK, Joseph de, *L'essor de la littérature latine au XIIe siècle*, Paris, Desclée de Brouwer, 1954.

- GHELLINCK Joseph de, *Littérature latine au moyen âge*, Paris, Librairie Bloud & Gay, 1939. (Joseph de Ghellinck, *Littérature latine au moyen âge*.)
- GIARD, Luce, VAUCELLES, Louis de (éd.), *Les jésuites à l'âge baroque (1540-1640)*, Grenoble, Jérôme Million, 1996. (L. Giard, *Les jésuites à l'âge baroque*.)
- GOURINAT, Jean-Baptiste, *Le stoïcisme*, Paris, Presses universitaires de France (Que sais-je ?), 2017.
- GOURINAT, Jean-Baptiste, *Les stoïciens et l'âme*, Paris, J. Vrin, 2017.
- GRAVER, Margaret, « Pre-emotions and Reader Emotions in Seneca », *Maia* 69/II (2017), p. 281-296.
- GRAY, Patrick, « Shakespeare vs. Seneca : Competing Visions of Human Dignity », dans E. Dodson-Robinson, *Brill's Companion to the Reception of Senecan Tragedy*, p. 203-230.
- GREEN, Roger P. H., « The Extent of Senecan Influence in the Dramas of George Buchanan », *Humanistica Lovaniensia* 63 (2014), p. 107-136.
- GRIMAL, Pierre, *La littérature latine*, Paris, Fayard, 1994.
- GRIMAL, Pierre, « Les Tragédies de Sénèque », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. 1-10.
- GUASTELLA, Gianni, « Seneca Rediscovered : Recovery of Texts, Redefinition of a Genre », dans E. Dodson-Robinson, *Brill's Companion to the Reception of Senecan Tragedy*, p. 77-100. (G. Guastella, « Seneca Rediscovered ».)
- HARDISON, Osborne Bennett, PREMINGER, Alex et al. (éd.), *Classical and Medieval Literary Criticism: Translations and Interpretations*, New York, Frederick Ungar, 1974.
- HARDISON, Osborne Bennett, PREMINGER, Alex et al. (éd.), *Medieval Literary Criticism: Translations and Interpretations*, New York, Frederick Ungar, 1985.
- HARRISON, George W. M., *Brill's Companion to Roman Tragedy*, Leiden - Boston, Brill, 2015. (G. W. M. Harrison, *Brill's Companion to Roman Tragedy*.)
- HARRISON, George W. M., *Seneca in performance*, London - Duckworth - Swansea, The Classical press of Wales, 2000. (G. W. M. Harrison, *Seneca in performance*.)
- HARST, Joachim, « Germany and the Netherlands : Tragic Seneca in Scholarship and on Stage », dans E. Dodson-Robinson, *Brill's Companion to the Reception of Senecan Tragedy*, p. 149-713. (J. Harst, « Germany and the Netherlands ».)
- HELDMANN, Konrad, *Untersuchungen zu den Tragödien Senecas*, Wiesbaden, 1974. (K. Heldmann, *Untersuchungen zu den Tragödien Senecas*.)
- HENRY, Elisabeth, « Seneca the Younger », dans T. J. Luce, *Ancient writers, Greece and Rome*, p. 807-832.
- HERMANN, Léon, « Les tragédies de Sénèque étaient-elles destinées au théâtre ? », *Revue belge de philologie et d'histoire* 3 (1924), p. 841-846.
- HIJMANS, Benjamin Lodewijk, « Two Seneca Manuscripts and a Commentary », *Mnemosyne* 21 (1968), p. 240-253. (B. L. Hijmans, « Two Seneca Manuscripts and a Commentary ».)
- HÖPFL, Harro, *Jesuit Political Thought. The Society of Jesus and the State, c. 1540-1630*, Cambridge, Cambridge University Press, 2004.
- HOSIDIUS GETA, *Medea, Text, Translation and Commentary*, edited by Maria Teresa Galli, Göttingen, Edition Ruprecht, 2017.
- JACKOVÁ, Magdaléna, « Arnold Engel a jeho tři tragédie pro slavnostní zakončení školního roku na jezuitském gymnáziu [Arnoldus Engel et ses trois tragédies pour la clôture solennelle de l'année scolaire au collège jésuite] », *Divadelní revue* 17/2 (2006), p. 14-20. (M. Jacková, « Arnold Engel a jeho tři tragédie ».)
- JACKOVÁ, Magdaléna, « Arnoldus Engel », dans A. Jakubcová, *Starší divadlo*, p. 158-159.
- JACKOVÁ, Magdaléna, *Divadlo jako škola ctnosti a zbožnosti [Le théâtre comme une école de vertu et de piété]*, Praha, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2011. (M. Jacková, *Divadlo jako škola ctnosti a zbožnosti*.)
- JACKOVÁ, Magdaléna, « Franciscus Lang a jezuitské divadlo [Franciscus Lang et le théâtre jésuite] », *Disk* 18 (2006), p. 95-106.
- JACKOVÁ, Magdaléna, « Jezuitští dramatici - mezi povinností a uměleckou tvorbou [Les dramaturges jésuites - entre l'obligation et la création artistique] », *Folia Historica Bohemica* 26/1 (2011), p. 117-130. (M. Jacková, « Jezuitští dramatici ».)
- JACKOVÁ, Magdaléna, « Karel Kolčava », dans A. Jakubcová, *Starší divadlo*, p. 292-294. (M. Jacková, « Karel Kolčava ».)
- JACKOVÁ, Magdaléna, « Mezi duchovním a světským. Jezuitské školské drama v Praze kolem poloviny 18. století [Entre le spirituel et le mondain. Le théâtre scolaire des jésuites vers la moitié du XVIIIe siècle à Prague] », *Cornova* 2/1 (2012), p. 49-64. (M. Jacková, « Mezi duchovním a světským ».)

- JACKOVÁ, Magdaléna, « Od alegorií k závistivým vrstevníkům (Postava světce ve vybraných jezuitských hrách) [Des allégories aux contemporains jaloux (Personnage du saint dans des pièces jésuites choisies)] », dans P. Polehla, J. Hojda, *Náboženské divadlo v raném novověku*, p. 19–31. (M. Jacková, « Od alegorií k závistivým vrstevníkům ».)
- JACKOVÁ, Magdaléna, « Otcové, synové, bratři a světci [Pères, fils, frères et saints] », *Divadelní revue* 14/1 (2003), p. 15–27. (M. Jacková, « Otcové, synové, bratři a světci ».)
- JACKOVÁ, Magdaléna, « Saint Jean Népomucène sur la scène théâtrale des jésuites de Bohême », dans M.-E. Ducreux, *Dévotion et légitimation*, p. 211–219. (M. Jacková, « Saint Jean Népomucène sur la scène théâtrale des jésuites de Bohême ».)
- JACKOVÁ, Magdaléna, « The end of school year on the Stage of Jesuit schools in the Bohemian province », *Acta Universitatis Carolinae – Philologica* 2/2016 (*Graecolatina Pragensia* 26), p. 125–135. (M. Jacková, « The end of school year ».)
- JACKOVÁ, Magdaléna, « The Mirror of Virtue, the Miracle of Eloquence, the Oracle of Wisdom (Jesuit Plays about St. Catherine of Alexandria) », *Czech Theatre Review 1989–2009 (selected articles on Czech theatre from the journal Divadelní revue)*, 2011, p. 9–23.
- JACKOVÁ, Magdaléna, « Tři jezuitské hry o třech křesťanských bratřech a jedné turecké princezně [Trois pièces jésuites sur trois frères chrétiens et une princesse turque] », *Divadelní revue* 27/2 (2016), p. 133–149. (M. Jacková, « Tři jezuitské hry ».)
- JACKOVÁ, Magdaléna, « Zrcadlo ctnosti, zázrak výmluvnosti, věštírna moudrosti (Jezuitské hry o sv. Kateřině Alexandrijské) [Miroir de la vertu, miracle de l'éloquence, oracle de la sagesse (Pièces jésuites sur sainte Catherine d'Alexandrie)] », *Divadelní revue* 19/4 (2008), s. 15–24.
- JACQUOT, Jean (éd.), *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, Paris, Éditions CNRS, 1973. (J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*.)
- JACQUOT, Jean, « Sénèque, la Renaissance et nous », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. 271–307.
- JAKUBCOVÁ, Alena (éd.), *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století [Théâtre ancien dans les pays tchèques jusqu'à la fin du XVIIIe siècle]*, Praha, Divadelní ústav, Academia, 2007. (A. Jakubcová, *Starší divadlo*.)
- JONES, Emrys, *The Origins of Shakespeare*, Oxford, Clarendon Press, 1977.
- JONES, Thora Burnley, NICOL, Bernard de Bear, *Neo-classical dramatic criticism, 1560–1770*, Cambridge, Cambridge University Press, 1976.
- JORDAN, Rudolf, « Dramatische Strebungen der Jesuiten in Krumau », *Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 54 (1916), p. 141–189.
- KALISTA, Zdeněk, *České baroko : studie, texty, poznámky [Le baroque tchèque : études, textes, notes]*, Praha, Evropský literární klub, 1941.
- KENNEDY, George Alexander, NORTON, Glyn P. (éd.), *The Cambridge History of Literary Criticism*, Vol. 3, Cambridge, Cambridge University Press, 1999. (G. A. Kennedy, G. P. Norton, *The Cambridge History of Literary Criticism*.)
- KOFRŮŇ, Miloš, VINTROVÁ, Tereza (éd.), *Chrám věd a múz. Dějiny vědecké knihovny v Olomouci [Temple des sciences et des muses. Histoire de la bibliothèque scientifique à Olomouc]*, Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, 2016.
- LAMAGNA, Mario, « Aristotele e la tragedia nell'opera di Antonio Sebastiano Minturno », *Atti Acadamia Pontaniana (Supplementa)* 61, 2012, p. 337–360.
- LANZA, Diego, *Le tyran et son public*, Paris, Belin, 1997. (D. Lanza, *Le tyran et son public*.)
- LEBÈGUE, Raymond, *Études sur le théâtre français. 1, Moyen âge, Renaissance, baroque*, Paris, A.G. Nizet, 1977.
- LEBÈGUE, Raymond, *La Tragédie française de la Renaissance*, Bruxelles – Paris, Office de publicité, 1954. (R. Lebègue, *La Tragédie française*.)
- LEBÈGUE, Raymond, *La Tragédie religieuse en France*, Paris, H. Champion, 1929. (Lebègue, *La Tragédie religieuse*.)
- LEBÈGUE, Raymond, « Préface », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. IX–XII. (R. Lebègue, « Préface ».)
- LECERCLE, François, LAVOCAT, Françoise (éd.), *Dramaturgies de l'ombre*, Nouvelle édition [en ligne], Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2005, consulté le 17 septembre 2018. URL : <http://books.openedition.org/pur/29960>. DOI : 10.4000/books.pur.29960.
- LEFEBVRE, Joël, « Lohenstein et Sénèque », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. 261–269.
- LEFÈVRE, Eckard (éd.), *Der Einfluss Senecas auf das europäische Drama*, Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1978. (E. Lefèvre, *Der Einfluss Senecas*.)

- LEONARDI, Claudio, MUNK OLSEN, Birger, (éd.), *The classical tradition in the Middle Ages and the Renaissance : proceedings of the first European Science Foundation Workshop on "The reception of classical texts" (Florence, Certosa del Galluzzo, 26–27 June 1992)*, Spoleto, Centro italiano di studi sull'Alto Medioevo, 1995. (C. Leonardi, B. Munk Olsen, *The classical tradition in the Middle Ages and the Renaissance*.)
- LEROUX, Virginie, « Le *Julius Caesar* de Muret : une tragédie de collège », dans M. Ferrand et N. Istasse, *Nouveaux regards sur les « Apollons de collège »*, p. 244–261.
- LEROUX, Virginie, « Tragique et tragédie dans les Poétiques néo-latines humanistes », *Atti della Accademia Pontaniana* 61, 2012, Napoli, Giannini editore, 2013, p. 309–336.
- LEROUX, Virginie, SERIS, Émilie (éd.), *Théories poétiques néo-latines*, Genève, Droz, 2019.
- LIEBERMANN, Wolf-Lüder, « Die Deutsche Literatur », dans E. Lefèvre, *Der Einfluss Senecas*, p. 371–449.
- LIMAT-LETELLIER, Nathalie, « Historique du concept d'intertextualité », dans N. Limat-Letellier, M. Miguet-Ollagnier, *L'Intertextualité*, p. 17–64.
- LIMAT-LETELLIER, Nathalie, MIGUET-OLLAGNIER, Marie (éd.), *L'Intertextualité*. Annales littéraires de l'Université de Franche-Comté 637, 1998. (N. Limat-Letellier, M. Miguet-Ollagnier, *L'Intertextualité*.)
- LOUTHAN, Howard, *Converting Bohemia – Force and Persuasion in the Catholic Reformation*, Cambridge, Cambridge University Press, 2009. (H. Louthan, *Converting Bohemia*.)
- LUCE, Torrey James (éd.), *Ancient writers, Greece and Rome*, New York, Scribner, 1982. (T. J. Luce, *Ancient writers, Greece and Rome*.)
- MACCURDY, Raymond R., « La Tragédie néo-sénéquienne en Espagne au XVIIe siècle et le thème du tyran », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. 73–85.
- MÁCHAL, Jan, *Dějiny českého dramata [L'Histoire du théâtre tchèque]*, Praha, Nakladatel F. Topič, 1929 (J. Máchal, *Dějiny českého dramata*.)
- MACHIELSEN, Johannes, *Martin Delrio: demonology and scholarship in the Counter-Reformation*, Oxford, Oxford University Press, 2015.
- MANITIUS, Max, *Geschichte der lateinischen Literatur des Mittelalters III*, München, C. H. Beck, 1931.
- MAYER, Roland, « Personata Stoa: Neostoicism and Senecan Tragedy », *Journal of the Walburg and Courtauld Institutes* 57 (1994), p. 151–174.
- MEGAS, Anastasios Ch., 'Ο προουμανιάτικος κύκλος της Πάδονας (Lovato Lovati – Albertino Mussato) και οι τραγωδίες του L. A. Seneca, *L'antiquité classique* 39 (1970), p. 706–707.
- MENČÍK, Ferdinand, *Příspěvky k dějinám českého divadla [Contributions à l'histoire du théâtre tchèque]*, Praha, Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1895.
- MÉNIEL, Bruno, « La Rhétorique des passions à la Renaissance », dans I. Boehm et al., *L'homme et ses passions*, p. 625–639. (B. Méniel, « La Rhétorique des passions à la Renaissance ».)
- MIKULEC, Jiří, POLÍVKA, Miloslav (éd.), *Per saecula ad tempora nostra. Sborník prací k šedesátým narozeninám prof. Jaroslava Pánka*, Praha, Historický ústav AV ČR, 2007. (J. Mikulec, M. Polívka, *Per saecula ad tempora nostra*.)
- MINEL, Emmanuel, « Les imitations de la *Médée* de Sénèque en France aux XVIe et XVIIe siècles », dans M. Adam-Maillet et al., *Sénèque, « Médée »*, p. 104–110. (E. Minel, « Les imitations de la *Médée* de Sénèque ».)
- MINKOVA, Milena (éd.), *Florilegium recentioris Latinitatis*, Leuven, Leuven University Press, 2018.
- MIOLA, Robert S., *Shakespeare and Classical Tragedy : the Influence of Seneca*, Oxford, Clarendon Press, 1992. (R. S. Miola, *Shakespeare and Classical Tragedy*.)
- MOSS, Ann, « Theories of poetry : Latin writers », dans G. A. Kennedy, G. P. Norton, *The Cambridge History of Literary Criticism*, p. 98–106.
- MUNK OLSEN, Birger, « État présent des études sur la réception de la littérature classique au moyen âge et à la Renaissance (conclusion) », dans C. Leonardi, B. Munk Olsen, *The classical tradition in the Middle Ages and the Renaissance*, p. 185–196. (B. Munk Olsen, « État présent des études sur la réception ».)
- MUNK OLSEN, Birger, « Les florilèges et les abrégés de Sénèque au moyen âge », *Giornale italiano di filologia* 52, 2000, p. 163–183. (B. Munk Olsen, « Les florilèges et les abrégés de Sénèque au Moyen Âge ».)
- MUNK OLSEN, Birger, *L'étude des auteurs classiques latins aux XIe et XIIe siècles. Tome IV. 1re partie. La réception de la littérature classique : travaux philologiques*, Paris, CNRS, 2009. (B. Munk Olsen, *L'étude des auteurs classiques*.)
- MURET, Marc-Antoine, *Juvenilia*, éd. par Virginie Leroux, Genève, Droz, 2009.
- MUSSATO, Albertino, *Écérinide. Épîtres métriques sur la poésie. Songe*, éd. critique, traduction et présentation par Jean-Frédéric Chevalier, Paris, Les Belles Lettres, 2000. (J.-F. Chevalier, « Introduction », *Écérinide*.)
- NASSICHUK, John, « A woman saint in the Parisian colleges: Claude Roillet's Catharinae Tragoedia (1556) », *Renaissance Studies, Latin Drama, Religion and Politics in Early Modern Europe* 30, 4, p. 562–583.

- NASSICHUK, John, « Courage apostolique et crise d'exemplarité : le *Petrus* (1556) de Claude Roillet », *Tangence, L'exemplarité de la scène : théâtre, politique et religion au XVIe siècle* 104 (2014), p. 79–105.
- OKOŃ, Jan, *Na scenach jezuickich z dawnej Polsce [Sur les tréteaux jésuites en Pologne ancienne]*, Warszawa, Obta UW Wydawnictwo DiG, 2006. (J. Okoń, *Na scenach jezuickich z dawnej Polsce*.)
- OKOŃ, Jan, « Recherches sur le théâtre scolaire des jésuites en Pologne », *Archiwum historicum Societatis Jesu* XLI/82 (1972), p. 294–307. (J. Okoń, « Recherches sur le théâtre scolaire ».)
- PARENTE, James A., *Religious Drama and the Humanist Tradition : Christian Theater in Germany and in the Netherlands 1500–1680*, Leiden – New York – Copenhagen – Köln, Brill, 1987.
- PARÉ-REY, Pascale, *Flores et acumina : les sententiae dans les tragédies de Sénèque*, Paris, De Boccard, 2012.
- PARÉ-REY, Pascale, « Les passions, les hommes et les dieux sur la scène tragique sénéquienne », dans I. Boehm et al., *L'homme et ses passions*, p. 417–433.
- PARÉ-REY, Pascale, « Les tragédies de Sénèque sont-elles spectaculaires ? Réflexions sur quelques principes de composition », *Pallas* 95 (2014), p. 33–67.
- PASTORE STOCCHI, Manlio, « Un Chapitre d'histoire littéraire aux XIVe et XVe siècles : 'Seneca Poeta tragicus' », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. 11–36. (M. Pastore Stocchi, « Un Chapitre ... 'Seneca Poeta tragicus' ».)
- PAUEROVÁ, Eva, « Senekovo pojetí hněvu v díle jezuitského dramatika Karla Kolčavy [La conception sénéquienne de la colère dans l'œuvre du dramaturge jésuite Carolus Kolczawa] », *Cornova* 4/1 (2014), p. 31–39.
- PETRÁŠ, Martin, « Un 'Désenténébrement'. Trois exemples de la réhabilitation du baroque littéraire par la critique tchèque : Josef Vašica, Zdeněk Kalista, Václav Černý », dans M.-E. Ducreux et al., *Baroque en Bohême*, p. 183–210.
- PINTÉR, Márta Zsuzsanna (éd.), *Le théâtre dans le Royaume de Hongrie, Eger, Partium, 2015*. (M. Z. Pintér, *Le théâtre dans le Royaume de Hongrie aux XVIIe et XVIIIe siècles*.)
- PINTÉR, Márta Zsuzsanna, « Le théâtre des jésuites dans le royaume de Hongrie », *Neohelicon* 18/2 (1991), p. 295–316. (M. Z. Pintér, « Le théâtre des jésuites dans le royaume de Hongrie », *Neohelicon*.)
- PINTÉR, Márta Zsuzsanna, « Le théâtre jésuite dans le Royaume de Hongrie », dans M. Z. Pintér, *Le théâtre dans le Royaume de Hongrie aux XVIIe et XVIIIe siècles*, p. 35–50.
- PITTALUGA, Stefano, « Elementi extratestuali, prologhi e cori nella tragedia latina del Quattrocento », dans J.-F. Chevalier, *Les mondes théâtraux autour de Guillaume Coquillart*, p. 135–152. (S. Pittaluga, « Elementi extratestuali ».)
- PLARD, Henri, « Note sur Martin Opitz et les Troyennes de Sénèque », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. 232–238. (H. Plard, « Note sur Martin Opitz ».)
- PLARD, Henri, « Sénèque et la tragédie d'Andreas Gryphius », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. 239–260. (H. Plard, « Sénèque et la tragédie d'Andreas Gryphius ».)
- POLEHLA, Petr, HOJDA, Jan, *Náboženské divadlo v raném novověku [Le théâtre religieux de la première modernité]*, Ústí nad Orlicí, Oftis, 2011. (P. Polehla, J. Hojda, *Náboženské divadlo v raném novověku*.)
- POPLATEK, Jan, *Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce [Études sur le théâtre jésuite scolaire en Pologne]*, Wrocław, Zakład narodowy im. Ossolińskich, 1957.
- PRZYCHOCKI, Gustav, *Styl tragedyj Anneusza Seneki [Le style des tragédies de Sénèque]*, Seria Archiwum filologiczne nr 17, Krakow, 1946.
- QUINN, Kenneth, *Texts and contexts. The Roman Writers and their Audience*, London – Boston, Routledge & Kegan Paul, 1979.
- RÄDLE, Fidel, « Jesuit Theatre in Germany, Austria and Switzerland », dans J. Bloemendal, H. B. Norland, *Neo-Latin Drama*, p. 185–292.
- REYNOLDS, Leighton Durham, *Texts and transmission : a survey of the Latin classics*, Oxford, Clarendon Press, 1983. (L. D. Reynolds, *Texts and transmission*.)
- RIPOLL, François, « *Perfidus tyrannus* : le personnage d'Eétès dans les *Argonautiques* de Valérius Flaccus », *L'information littéraire* 55, 4, p. 3–10. (F. Ripoll, « *Perfidus tyrannus* ».)
- ROBERTI, Luciana, « Introduzione », dans N. Trevet, *Commento alla Medea di Seneca*, p. 7–17.
- ROMBAUTS, E., « Sénèque et le théâtre flamand », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. 211–219.
- ROUSE, Richard H., « The A Text of Seneca's Tragedies in the thirteenth Century », *Revue d'Histoire des Textes* 1 (1971), (Editions du CNRS), p. 93–121. (R. H. Rouse, « The A Text of Seneca's Tragedies ».)
- RYBA, Bohumil, « Literární činnost Karla Kolčavy [L'activité littéraire de Carolus Kolczawa] », *Časopis Matice moravské* 50 (1926), s. 434–565. (B. Ryba, « Literární činnost Karla Kolčavy ».)

- SAMMER, Marianne (éd.), *Leitmotive: Kulturgeschichtliche Studien zur Traditionsbildung : Festschrift für Dietz-Rüdiger Moser zum 60. Geburtstag am 22. März 1999*, Kallmünz, M. Lassleben, 1999. (M. Sammer, *Leitmotive: Kulturgeschichtliche Studien zur Traditionsbildung*.)
- SCHIESARO, Alessandro, *The Passions in play. Thyestes and the Dynamics of Senecan Drama*, Cambridge, Cambridge University Press, 2003.
- SCHMIDT, Peter Lebrecht, « Rezeptionsgeschichte und Überlieferungsgeschichte der klassischen lateinischen Literatur », dans C. Leonardi, B. Munk Olsen, *The classical tradition in the Middle Ages and the Renaissance*, p. 3–21.
- SCHWEITZER, Zoé, « Buchanan, helléniste et dramaturge, interprète d'Euripide (*Medea et Alcestis*) », *Études Epistémè* 23 (2013), mis en ligne le 1er avril 2013, consulté le 19 octobre 2015. URL: <http://episteme.revues.org/258>
- SCHWEITZER, Zoé, « Variations sur la mort des enfants : Médée, Jephté et la Famine », *Albineana, Cahier d'Aubigné* 20/1 (2008), p. 101–111.
- SIMON, Marcel, *Hercule et le Christianisme*, Paris, Les Belles Lettres, 1955. (M. Simon, *Hercule et le christianisme*.)
- SMIT, W. A. P., « État des recherches sur Sénèque et les dramaturges hollandais », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. 221–230. (W. A. P. Smit, « État des recherches sur Sénèque et les dramaturges hollandais ».)
- ŠOTOLA, Jaroslav, *Zrušení jezuitského řádu v českých zemích. Kolektivní biografie bývalé elity (1773–1800) [La suppression de l'ordre jésuite dans les pays tchèques. Biographie collective de l'ancienne élite (1773–1800)]*, thèse dactylographiée, Prague, Université Charles, 2005. (J. Šotola, *Zrušení jezuitského řádu*.)
- SPANNEUT, Michel, « Sénèque au moyen âge », *Recherche de théologie et philosophie médiévales*, tome 31, 1964, p. 32–42. (M. Spanneut, « Sénèque au moyen âge ».)
- SPEVAK, Olga, « Bohuslav Balbin : Manuel des humanités », dans O. Spevak (éd.), *Bohuslai Balbini Verisimilia*, p. XXIX–XXXVIII. (O. Spevak, « Bohuslav Balbin : Manuel des humanités ».)
- SPEVAK, Olga, « Předmluva [Préface] », dans O. Spevak (éd.), *Bohuslai Balbini Verisimilia*, p. IX–XXII. (O. Spevak, « Předmluva ».)
- STEGMANN, André, « La « Médée » de Corneille », dans J. Jacquot, *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, p. 113–126.
- STEHLÍKOVÁ, Eva, *Co je nám po Hekubě [Que nous importe Hécube]*, Praha, Brkola, 2012. (E. Stehlíková, *Co je nám po Hekubě*.)
- STEHLÍKOVÁ, Eva, *Divadlo za časů Nerona a Seneky [Le théâtre à l'époque de Néron et de Sénèque]*, Praha, Divadelní ústav, 2005.
- STOLARSKÁ, Zuzana, *Více než Exercitationes dramaticae [Plus que les Exercitationes dramaticae]*, mémoire d'études dactylographié, Brno, Université Masaryk, 2006.
- STROH, Wilfred, « Seneca in Prag. Ein tragisches Exercitium des jungen Jakob Balde S.J., herausgegeben und kritisch erläutert », dans M. Sammer, *Leitmotive: Kulturgeschichtliche Studien zur Traditionsbildung*, p. 69–119.
- ŠUBRT, Jiří, *Římská literatura [Littérature romaine]*, Praha, Oikumené, 2005.
- SVATOŠ, Martin (éd.), *Bohuslav Balbín a kultura jeho doby v Čechách [Bohuslav Balbín et la culture de son époque en Bohême]*, Köln – Weimar – Wien, Böhlau Verlag, 1993. (M. Svatoš, *Bohuslav Balbín a kultura jeho doby v Čechách*.)
- SVATOŠ, Martin, « Bohuslav Balbín – literární teoretik, učitel, hagiograf a historik [Bohuslav Balbín – théoricien de la littérature, professeur et hagiographe] », dans V. Chroust et al., *Dělám to k větší slávě boží*, p. 9–33.
- SVATOŠ, Martin, « Musae Benedictinae. Benediktinské gymnázium v Broumově a jeho latinské hry [Musae Benedictinae. Le collège bénédictin à Broumov et ses pièces latines] », Prague, Jednota klasických filologů [Union des philologues classiques], conférence du 27 janvier 2011.
- SVATOŠ, Martin, « Tradition et invention dans la littérature néo-laine », dans M.-E. Ducreux et al., *Baroque en Bohême*, p. 29–49. (M. Svatoš, « Tradition et invention dans la littérature néo-laine ».)
- SVOBODA, Karel, *Antika a česká vzdělanost: od obrození do první války světové [L'Antiquité et l'érudition tchèque : de la Renaissance nationale jusqu'à la première guerre mondiale]*, Praha, Nakladatelství ČSAV, 1957. (K. Svoboda, *Antika a česká vzdělanost*.)
- TICHÁ, Zdeňka, « Antické prvky v české poezii [Les éléments de l'Antiquité dans la poésie tchèque] », *Listy filologické* 97/2 (1974), p. 101–108.
- TREVET, Nicolas, *Commento alla Medea di Seneca*, éd. par Luciana Roberti, Bari, Edipuglia, 2004. (N. Trevet, *Commento alla Medea di Seneca*.)

- TRILLITZSCH, Winfried, « Seneca tragicus. Nachleben und Beurteilung im lateinischen Mittelalter von der Spätantike bis zum Renaissancehumanismus », *Philologus* 122 (1978), p. 120–136. (W. Trillitzsch, « Seneca tragicus ».)
- VALENTIN, Jean-Marie, « Les jésuites et la scène : Orphée, Pallas et la *renovatio mundi* », dans L. Giard, *Les jésuites à l'âge baroque*, p. 131–142. (J.-M. Valentin, « Les jésuites et la scène ».)
- VALENTIN, Jean-Marie, *Les jésuites et le théâtre (1554–1680). Contribution à l'histoire culturelle du monde catholique dans le Saint-Empire romain germanique*, Paris, Desjonquères, 2001. (J.-M. Valentin, *Les jésuites et le théâtre*.)
- VALENTIN, Jean-Marie, *Le théâtre des jésuites dans les Pays de Langue Allemande. Répertoire bibliographique*, Stuttgart, Anton Hiersemann Verlag, 1983. (J.-M. Valentin, *Le théâtre des jésuites ... Répertoire*.)
- VALENTIN, Jean-Marie, *Theatrum catholicum, XVIe–XVIIe siècles*, Nancy, Presses universitaires, 1990. (J.-M. Valentin, *Theatrum catholicum*.)
- VARCL, Ladislav et al., *Antika a česká kultura [L'Antiquité et la culture tchèque]*, Praha, Academia, 1978. (L. Varcl, *Antika a česká kultura*.)
- VOISINE-JECHOVÁ, Hana, « Théâtralité des sermons baroques », dans M.-E. Ducreux et al., *Baroque en Bohême*, p. 49–62.
- ZWIERLEIN, Otto, *Die Rezitationsdramen Senecas. Mit einem kritisch-exegetischen Anhang*, Meisenheim am Glan, Anton Hain, 1966.

Mgr. Eva Popelková (Pauerová)

eva.popelkova@ff.cuni.cz

Specializace

latinský jazyk, novolatinská literatura (jezuitské drama)

Vzdělání

- od 2011 Doktorské studium v režimu *cotutelle*
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze (Klasická filologie)
École Pratique des Hautes Études v Paříži (Études latines)
Téma: *Les tragédies de Sénèque et leur réception dans le théâtre jésuite latin de la province tchèque aux XVIIe et XVIIIe siècles*
Školitelé: Virginie Leroux, Mgr. Martin Bažil, Ph.D.
- 2005 DALF (Diplôme Approfondi de Langue Française)
- 2002–2009 Magisterské studium filologie na FF UK
Obory francouzština a latina, učitelství pro střední školy

Pedagogická činnost

- od 2017 Vedoucí francouzštiny, Jazykové centrum Filozofické fakulty Univerzity Karlovy
- od 2014 Lektorka francouzštiny a latiny, JC FF UK: základní progresivní kurzy, specializované kurzy FOJK (psaná francouzština, latina pro romanisty)
- 2009–2014 Lektorka latiny, JC FF UK: základní progresivní kurzy, specializované kurzy FOJK (obecný, pro archeology)
- LS 2012 Výuka latiny, Ústav řeckých a latinských studií FF UK: základní kurzy
- 2009–2010 Výuka francouzštiny, Unicorn College (Praha)
- 2009–2010 Výuka francouzštiny, Jazyková škola hl. m. Prahy

Zahraniční pobyty

- říjen 2013 – únor 2014 Studijní pobyt na École Pratique des Hautes Études v Paříži
- říjen 2012 – únor 2013 Studijní pobyt na École Pratique des Hautes Études v Paříži
- říjen 2011 – únor 2012 Studijní pobyt na École Pratique des Hautes Études v Paříži
- únor 2011 Badatelský pobyt v Krakově, meziuniverzitní výměna
24. 7.–3. 8. 2006 J.A.C.T Latin Summer School ve Wellsu (Velká Británie)
- leden – červen 2004 Studijní pobyt Erasmus na Univerzitě Charles de Gaulle – Lille III

Účast na konferencích

- 27.–29. března 2019 *Seneca tragicvs : vir, vis, violentia, virtus, virago. La virilité et ses déclinaisons dans le théâtre de Sénèque et chez ses émules de Mussato à nos jours*, Marseille
Pořadatelé: Université d'Aix Marseille
Téma příspěvku: „La réception sénéquienne chez Arnoldus Engel S. J. (1620-1690)“
- 12.–14. října 2017 *Vzorové drama raného novověku. Early Modern Exemplary Drama*, Praha
Pořadatelé: Historický ústav Akademie věd ČR, Filozofická fakulta UK
Téma příspěvku: „Sénèque le tragique comme modèle des dramaturges jésuites sur l'exemple d'Arnoldus Engel S. J. (1620–1690)“
- 24.–25. září 2015 *Roma argentea MMXV*, Praha
Pořadatelé: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Téma příspěvku: „Senekovská recepce v jezuitském divadle české provincie na příkladu Arnolda Engela S. J. (1620-1690)“
- 1.–4. září 2015 Konference *From Text to Scenics (Research on the history of early drama and theatre)*, Eger, Maďarsko
Pořadatelé: Institut pro literární studia Maďarské akademie věd, Esterházy Károly Főiskola
Téma příspěvku: „La réception sénéquienne dans le théâtre jésuite de la province tchèque“
- 19.–21. listopadu 2014 Konference *Laetae segetes IV*, Brno
Pořadatel: Ústav klasických studií Masarykovy univerzity
Téma příspěvku: „Le tyran face au martyr : l'inspiration sénéquienne dans *Costis sive Catharis Partheno-Martyr Alexandrina* d'Arnoldus Engel S.J. (1620–1690)“
- 24.–25. května 2013 Konference *Láska, vášeň, emoce mezi barokem a romantismem*, Praha
Pořadatel: Společnost pro 18. století
Téma příspěvku: „Senekovo pojetí hněvu a jezuitské školské divadlo v českých zemích“
- 16.–18. listopadu 2012 *Europaeum 11th Classics Colloquium: Leadership in the Ancient World*, University of Oxford
Téma příspěvku: „Seneca's Tyrants in the Mirror of the Jesuit School Theatre in Bohemia“

Publikační činnost

- 2016 „La réception sénéquienne dans le théâtre jésuite de la province tchèque : Arnoldus Engel S. J. (1620–1690) comme un disciple du dramaturge romain“ in Cibula Katalin, Demeter Júlia, Pintér Márta Zsuzsanna (red.), *A szövegtől a szcenikáig: Tanulmányok a dráma- és színháztörténet köréből (I.-II. kötet)*, Eger, Líceum Kiadó, 2016, s. 243–256.

- 2015 Bobková-Valentová, K., Bočková, A., Jacková, M., Bažil, M., Pauerová, E., Zdychinec, J., Žalud, Z., *Sv. Jan Nepomucký na jezuitských školních scénách*, Praha, Academia, 2015.
- 2014 „Senekovo pojetí hněvu v díle jezuitského dramatika Karla Kolčavy“ in *Cornova* 4/1, 2014, s. 31–39.
- 2013 „2012 Europaeum 11th Classics Colloquium: Leadership in the Ancient World: Odium or wisdom? 16.–18. listopadu 2012, The University of Oxford“ in *Zprávy Jednoty klasických filologů – Auriga* 55/2, 2013, s. 76–78.

Granty, projekty a stipendia

- 2016–2018 Spoluřešitelka projektu GAUK č. 454216 „Reflexe vztahu legality, morality a estetiky v Senekových tragédiích a jejich recepci“, řešitelka Mgr. Edita Wolf
- 2014 Spoluřešitelka projektu GAUK č. 1026214 „Emile Benveniste a lingvistika výpovědi“, řešitelka Mgr. Eva Krásová
- 2011–2014 Bourse du Gouvernement Français – Stipendium francouzské vlády určené k financování pobytů na EPHE v Paříži (3 x 5 měsíců)
- 2013 Spoluřešitelka projektu FRVŠ (Fond rozvoje vysokých škol) č. B2/315 „Inovace předmětu Četba latinských textů pro muzikology a jiné umělecké obory“, řešitelka Mgr. Klára Žytková
- 2012 Spoluřešitelka projektu FRVŠ č. F5/488 „Inovace předmětu Četba latinských textů pro archeology“, řešitelka PhDr. Alena Bočková, Ph.D.

Členství v odborných a vědeckých společnostech

Jednota klasických filologů

ALFA (Asociace učitelů klasických jazyků)